

Basiska berghällar

Gräsmarker på kalkhällar

Rupicolous calcareous or basophilic grasslands of the Alysso-Sedion
albi

EU-kod: 6110

Länk: Gemensam text (namn och koder)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#2

Beskrivning av naturtypen

Länk: Gemensam text (beskrivning av naturtypen)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
[#2](#)

Utdrag ur EU:s tolkningsmanual

Open xerothermophile pioneer communities on superficial calcareous or base-rich soils (basic volcanic substrates), dominated by annuals and succulents of the *Alyso alyssoidis*-*Sedion albi* Oberdorfer & Müller in Müller 61. Similar communities may develop on artificial substrates; these should not be taken into account.

Svensk tolkning av definitionen

Berghällar med tunna, kalkförande eller basrika jordar med torktålig vegetation dominerad av fetbladsväxter, gräs och ettåriga örter samt (ofta kuddbildande) mossor och lavar. Jordfyllda, smala sprickor kan hysa en annan vegetation än hållarna och bilda upphöjda strängar med gräs och örter.

Kommentarer

Naturtypen förekommer främst på kalkhällar med tunt, uppsprucket jordlager. Vegetationen är inte täckande. Flest områden med naturtypen finns på Öland och Gotland. Basiska berghällar förekommer ofta i mosaik med alvar (6280).

Vegetation som liknar den på basiska berghällar kan förekomma på konstgjorda substrat men dessa ska inte räknas som naturtyp.

Mark som på grund av igenväxning, felaktig skötsel eller annan påverkan i stort sett saknar karakteristiska arter och inte går att restaurera inom en rimlig tid bör i normalfallet inte räknas som naturtyp. Detta gäller även mark som är så starkt gödningspåverkad att kvävegynnade växter helt dominerar fältskiktet.

Gränsdragning mot andra naturtyper

- Basiska berghällar avgränsas mot alvar (6280) och övriga gräsmarker utom karsthällmarker (8240) med hjälp av andel berg i dagen. På basiska berghällar är andelen berg i dagen (och/eller lavtäckta berghällar) normalt mer än 50 % (<50 % i övriga gräsmarker förutom karsthällmarker 8240).
- Basiska berghällar skiljs från karsthällmarker (8240) genom avsaknad av djupa sprickor som är tydligt vidgade av karstprocesser.
- Vid krontäckning av träd och buskar (som inte är av igenväxningskaraktär) på över 30 % se trädklädd betesmark (9070) eller skogshabitat. Om naturtypen inte är i gynnsamt tillstånd och på restaureringsmark kan täcknings-

graden av träd och buskar vara högre än 30 %. I dessa fall utgörs dock en del av träd- och buskskiktet av igenväxningsvegetation som bör röjas undan. Om starka naturvårdsmässiga skäl finns kan naturtypen undantagsvis även vid gynnsamt tillstånd tillåtas ha en högre täckningsgrad av träd och buskar än 30 %.

Viktiga strukturer och funktioner

- Basiska berggrund med berg i dagen
- Tunt och ej täckande jordtäcke
- Återkommande torkstress
- En för naturtypen naturlig artsammansättning
- Naturlig näringsstatus (ej gödningspåverkat annat än från betande djur).
- Öppen miljö som i normalfallet inte har mer än 30 % täckningsgrad av träd och buskar. Ett visst inslag av buskar och träd är dock oftast gynnsamt.

Betydelsen av olika strukturer och funktioner kan variera mellan olika objekt och vid bevarandearbetet måste det enskilda objektets förutsättningar beaktas. Det kan även finnas ytterligare strukturer och funktioner förutom de ovan nämnda som har betydelse i enskilda fall.

Typiska och karakteristiska arter

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	K-art	T-art	Grupp	Region
Kärlväxter					
Allium schoenoprasum ssp.					B, K
schoenoprasum var. alvarense	alvargräslök		T-art		
Androsace septentrionalis	grusviva		T-art		B, K
Apera interrupta	alvarkösa		T-art		B, K
Asperula tinctoria	färgmåra		T-art		B, K
Bromus hordeaceus	luddlosta	K-art	T-art		B, K
Cerastium glutinosum	klibbarv	K-art	T-art		B, K
Cerastium pumilum	alvararv	K-art	T-art		B, K
Cerastium semidecandrum	vårarv	K-art			
Crepis tectorum ssp. pumila	alvarfibbla	K-art	T-art		B, K
Draba muralis	lunddraba		T-art		B, K
Geranium columbinum	duvnäva		T-art		B, K
Globularia vulgaris	bergskrabba	K-art			
Hornungia petraea	stenkrassing	K-art	T-art		B, K
Linum catharticum	vildlin		T-art		B, K
Poa alpina	fjällgröe		T-art		B, K
Poa bulbosa	knölgröe		T-art		B, K
Prunella grandiflora	praktbrunört	K-art			

Sagina nodosa	knutnarv	T-art	B, K
Satureja acinos	harmynta	T-art	B, K
Saxifraga tridactylites	grusbräcka	K-art T-art	B, K
Sedum album	vit fetknopp	K-art T-art	B, K
Mossor			
Abietinella abietina	gruskammossa	T-art	B, K
Encalypta obovatifolia	baltisk klockmossa	T-art	B, K
Encalypta vulgaris	slät klockmossa	T-art	B, K
Grimmia tergestina	alvargrimmia	T-art	B, K
Homalothecium lutescens	kalkklockmossa	T-art	B, K
Tortella rigens	styv kalkmossa	T-art	B, K
Lavar			
Cladonia pocillum	kalkbägarlav	K-art	
Cladonia symphy carpia	kalkhedslav	K-art	
Fåglar			
Pluvialis apricaria	ljungpipare	T-art	K

Klassificering enligt andra klassificeringssystem

Klassificeringssystem	Naturtypens motsvarighet
VIN:	5.1.5.1 Hällmarksalvar-typ 5.1.5.1.a Kalklavhäll-variant
EUNIS:	E1.11 Euro-Siberian rock debris swards

Utbredning och förekomst

Länk: Gemensam text (utbredning och förekomst)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#5

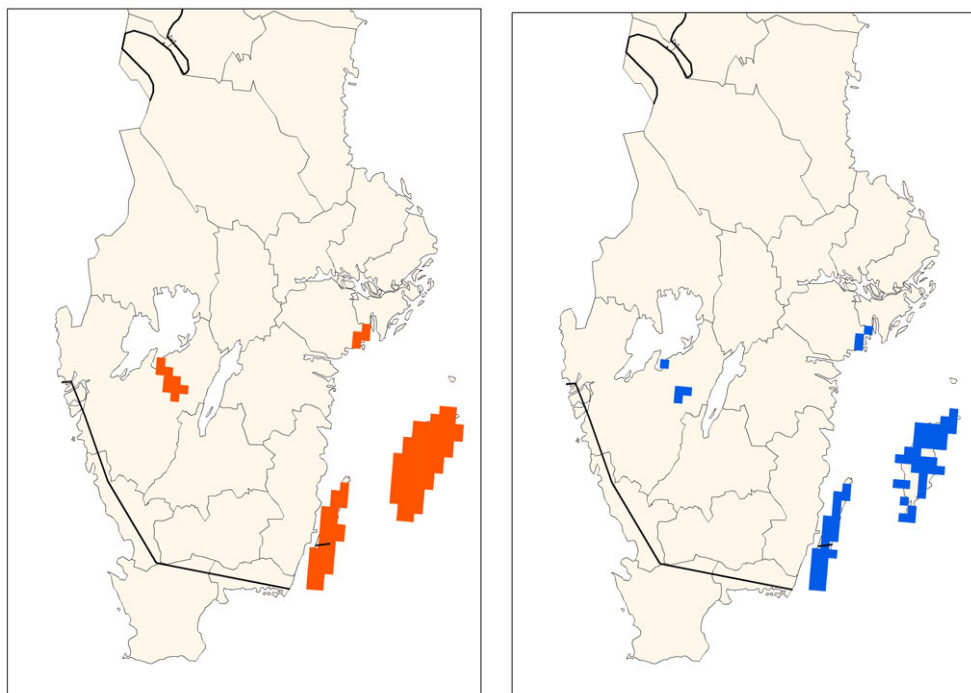
Rapporterad nationell bevarandestatus år 2007

Rapporterat 2007	Reg. A	Reg. B	Reg. K	Totalt
Natura 2000-områden				
Utpökade för naturtypen (st)		20	3	23
Utbredning				
Aktuellt värde (km ²)		9 300	1 400	10 700
Referensvärde (km ²)		9 300	1 400	10 700
Bedömning aktuell status		Gynnsam	Gynnsam	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	
Förekomstareal				
Aktuellt värde (km ²)		1,6	4,6	6,2

Referensvärde (km ²)	2,0	4,6	6,6
Bedömning aktuell status	Dålig	Gynnsam	
Bedömning trend	Försämring	Stabil	
Kvalitet			
Bedömning aktuell status	Otillräcklig	Gynnsam	
Bedömning trend	Försämring	Stabil	
Framtidsutsikt			
Bedömning aktuell status	Otillräcklig	Gynnsam	
Bedömning trend	Försämring	Stabil	
Samlad bedömning			
Bedömning aktuell status	Dålig	Gynnsam	
Bedömning trend	Försämring	Stabil	

Kommentarer till rapporterade uppgifter

Skäl till att naturtypen inte bedöms ha gynnsam bevarandestatus i boreal region är bristande hävd med påföljande igenväxning. Det bedöms vara svårt att komma till rätta med bristerna den närmaste tiden.

Figur 1. Svenskt utbredningsområde (till vänster) och förekomstareal (till höger).

Förutsättningar för bevarande

Länk: Gemensam text (förutsättningar för bevarande)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf

#8

Många insektsarter är beroende av andra miljöer utanför naturtypen för skydd, födosök eller delar av sin livscykel. Det kan till exempel röra sig om andra gräs-
markstyper, buskmarker eller blomrika kantzoner.

Gynnsamt tillstånd/bevarandestatus förutsätter att de typiska arterna inte minskar påtagligt i området respektive på biogeografisk nivå eftersom typiska arter indikerar att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner.

Förvaltning/skötsel

Naturtypen är i de flesta fall beroende av ett extensivt bete för att inte växa igen med buskar och träd. Hällmarksytor med inget eller mycket tunt jordlager är mycket känsliga för markslitage. Exempelvis är de kuddbildande mossor som kan dominera sådana kalkhällar mycket trampkänsliga.

I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring eller insådd av för naturtypen främmande arter.

Hotbild

- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Överbete. Alltför intensivt betestryck påverkar naturtypen negativt.
- Skötsel som avlägsnar kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet. På Gotland hotas vissa områden med basiska hällar av kalkbrytning.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.

Bevarandeåtgärder

- Gångse åtgärder för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus så att ingen försämringar för naturtypen sker, (dvs att dess intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).

- Landsbygdsprogrammets (2007-2013) miljöersättningar innebär att jordbrukare kan få ersättning för skötsel av slätterängar och betesmarker. Jordbrukare som uppfyller vissa generella skötselvillkor kan få ersättning för allmänna värden. Länsstyrelsen beslutar om vilka marker som därutöver kan få ersättning för skötsel av särskilda värden och fastställer skötselvillkoren i en åtagandeplan. Stöd för kompletterande åtgärder kan lämnas när natur- och kulturmiljövärdena kräver skötsel som lövtäkt, lieslätter eller efterbete. Dessutom finns ett projektstöd för restaurering av slätterängar och betesmarker. Ersättning för vissa insatser kan också erhållas från Utvald miljö inom landsbygdsprogrammet.
- Information och rådgivning bedrivs bland annat inom landsbygdsprogrammets åtgärder för kompetensutveckling av lantbrukare inom miljöområdet. Länsstyrelserna ansvarar för den regionala verksamheten som omfattar kostnadsfri enskild rådgivning, kurser och fältvandringar.
- Åtgärder för att uppnå miljökvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap, Ingen övergödning och Ett rikt växt- och djurliv ökar möjligheten att uppnå gynnsam bevarandestatus för naturtypen.

Regelverk

Länk: Gemensam text (regelverk)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#11

- Naturtypen ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 1 och är en prioriterad naturtyp där.
- Regelverk som är särskilt viktiga för naturtypen är de som är knutna till naturliga fodermarker och jordbrukets miljöersättningar.

Bevarandemål, målindikatorer och uppföljning

Länk: Gemensam text (bevarandemål och uppföljning)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#19

På Naturvårdsverkets hemsida om uppföljning i skyddade områden, finns en rapport (6379:2010) om uppföljnings i skyddade områden. Den beskriver arbetet med formulering av mål och användande av målindikatorer för att följa upp målen. Rapporten beskriver det generella arbetet, och uppföljningen i detalj beskrivs i manualer för uppföljning av olika naturtyper. Det finns även manualer för uppföljning av olika naturtypsgrupper. Där finns information om arbetsmetoder, och exempel på olika målindikatorer.

Det finns bland annat manualer för för Betesmarker och slätterängar, för Flygbildstolkning och för olika artgrupper.

Litteratur och kontaktuppgifter

Länk: Gemensam text (litteratur och kontaktuppgifter)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/natur/naturgemensam.pdf#q

Naturtyps- och ekosystemvis litteratur

Ekstam, U. & Forshed, N. (1992): Om hävden upphör. Kärlväxter som indikatorarter i ängs- och hagmarker. Naturvårdsverket förlag, Stockholm.

Ekstam, U. & Forshed, N. (1996): Äldre fodermarker. Betydelsen av hävdregimerna i det förgångna, Målstyrning, Mätning och uppföljning. Naturvårdsverket förlag, Stockholm.

Ekstam, U., Aronsson, M. & Forshed, N. (1988): Ängar. Om naturliga slättermarker i odlingslandskapet. Naturvårdsverket och LTs förlag, Stockholm.

Ekstam, U., Königsson L-K. & Forshed, N. (2002): Svenska alvarmarker – historia och ekologi. Naturvårdsverket förlag, Stockholm.

Götmark, F., Gunnarsson, B. & Andrén, C. (1998): Biologisk mångfald i kulturlandskapet - Kunskapsöversikt om effekter av skötsel av biotoper, främst ängs- och hagmarker. Naturvårdsverket. Rapport 4835.

Johansson, O. & Hedin, P. (1991): Restaurering av ängs- och hagmarker. Naturvårdsverket förlag, Stockholm.

Jordbruksverket (1994-2003). Biologisk mångfald och variation i odlingslandskapet. Faktaserie.

Jordbruksverket. (1998). Skötselhandbok för gårdens natur- och kulturvärden.

Riksantikvarieämbetet. (1994): Skötsel av kulturvärden i odlingslandskapet. Faktabladserie.

Riksantikvarieämbetet. (1996): Odlingslandskapet - en lång markanvändnings historia.

Kontaktuppgifter

Anders Jacobson,
anders.jacobson@artdata.slu.se
018-67 24 79

ArtDatabanken
Bäcklösavägen 10
Box 7007
750 07 Uppsala